

De gemeente lijkt dichtbij

Maar als je moet stemmen, blijf je van niks te weten

► Verkiezingen is: politici afrekenen op hun prestaties van de afgelopen vier jaar.

► Dan moet je natuurlijk wel weten wat er in je gemeente allemaal gebeurt.

Door JESSICA VAN GEEL en ELSJE JORRITSMAROTTERDAM. Misschien kun je na de val van het zoveelste kabinet Balkenende het woord politiek niet meer horen. Of krijg je uitslag van de gedachte dat je je moet verdiepen in het soort mistige redeneringen waar politici zo goed in zijn.

Maar er zijn volgende week wel gemeenteraadsverkiezingen. En je hebt een stem.

Hoe ga je die gebruiken? Om Wouter Bos een steun in de rug te geven – ook al heb je geen flauw idee hoe de lokale PvdA-lijsttrekker heet? Om een compliment te geven aan Jan Peter Balkenende? Of laat je je stem afhangen van de prestaties van het gemeentebestuur in de afgelopen vier jaar?

De meeste mensen baseren hun lokale stemgedrag op de landelijke politiek, al lopen de schattingen van de percentages uiteen. Volgens recent onderzoek van onderzoeksbureau BMC baseert 43 procent zich vooral op Haagse prestaties, 22 procent gedeeltelijk. Eddy Habben Jansen, adjunct-directeur van het Instituut voor Publiek en Politiek (bekend van de stemwijzers) houdt het op tweederde. En volgens politicoloog Martin Rosema van de Universiteit van Twente ligt het aandeel waarschijnlijk nog iets hoger, omdat mensen in enquêtes het sociaal wenselijke antwoord geven dat ze bij gemeenteraadsverkiezingen lokaal stemmen.

Rosema noemt die landelijke oriëntatie bij lokale verkiezingen de achilleshiel van de lokale politiek. „De functie van verkiezingen is aller-

eerst om bestuurders af te rekenen over de afgelopen periode”, zegt hij. „En vervolgens om partijen een mandaat te geven voor de volgende vier jaar. Lokale verkiezingen vervullen geen van beide functies als kiezers zich op de landelijke politiek baseren.”

Waarom doen zoveel mensen dat dan toch? Omdat ze niet geïnteresseerd zijn in lokale politiek, is de communis opinio onder politicologen. Monique Leyenaar, hoogleraar politicologie aan de Radboud Universiteit Nijmegen en gespecialiseerd in lokale verkiezingen: „We noemen de gemeenteraadsverkiezingen niet voor niets een *second order election*.”

Uit het eerder genoemde BMC-onderzoek blijkt dat meer dan de helft van de mensen niet of nauwelijks geïnteresseerd is in lokale politiek – en dat dit aandeel nog daalt. Kiezers blijken te denken dat de gemeente niet belangrijk is voor hun eigen leven: 70 procent denkt dat gemeentelijke beslissingen daar geen of nauwelijks invloed op heeft.

„De kiezer vindt deze verkiezingen niet zo belangrijk voor zijn eigen functioneren en welzijn: daar gaat het om”, zegt Leyenaar. „Kamerver-

► Meer dan de helft van de mensen vindt de lokale politiek niet of nauwelijks interessant

kiezingen vinden mensen belangrijker. Dat is ook de reden dat veel minder mensen gaan stemmen bij de gemeenteraadsverkiezingen dan bij de landelijke verkiezingen. In 2006 scheelde het ruim 20 procent.”

Arno Korsten wijt die desinteresse ook aan een tekort aan relevante informatie. „Als er geen huis-aan-huis-krantjes waren dan zou ik helemaal geen lokaal nieuws meekrijgen”, zegt de hoogleraar bestuurskunde aan de

Open Universiteit en bijzonder hoogleraar aan de Universiteit van Maastricht. „Als je het in de betaalde lokale krant of regionale krant zoekt, dan moet je goed zoeken.” Er is AT5 voor Amsterdam, Eindhoven zendt nog wel eens rechtstreeks een gemeenteraadszitting uit, maar dat gebeurt lang niet overal, zegt hij. „Er is geen lokaal Nova. Het lokaal bestuur lijkt dus dicht op de burger te staan, maar inhoudelijk gezien is er veel afstand en ontbreekt debat en duiding.”

Het is dus moeilijk om op lokaal niveau verschillen te zien tussen de partijen. „En dan kijken kiezers naar de landelijke partijen: dat mensen dat doen is al zo oud als er gemeenten bestaan.”

Het is ook niet helemaal irrationeel om naar de landelijke politiek te kijken voor gemeenteraadsverkiezingen. „Heel veel van het beleid dat lokaal wordt uitgevoerd, is uiteindelijk toch landelijk bepaald”, zegt Korsten. „Denk bijvoorbeeld aan de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning.”

En andersom kan een gemeentelijke stem ook op nationaal niveau invloed hebben, zegt onderzoeker Rosema. „Omdat gemeenteraadsverkiezingen toch een soort peiling zijn. Als bijvoorbeeld de PvdA naar het midden is opgeschoven, en er lokaal een verschuiving naar links is, trekt de landelijke partij zich daar wel wat van aan.”

Overigens betekent het feit dat veel kiezers zich voor lokale verkiezingen richten op de landelijke politiek, niet per se dat ze lokaal op dezelfde partij stemmen. Rosema: „Mensen kiezen op grond van een gevoel dat ze bij een partij hebben. En dat wordt grotendeels gevormd door de landelijke politiek. Maar als ze stemmen voor de Tweede Kamer, komt daar een strategisch motief bij: welke coalitie wil ik, welke premier. Bij lokale verkiezingen speelt dat niet en volgen mensen meer hun gevoel.”

Als de lokale politiek echt leeft, dan is dat meestal omdat er iets aan de

hand is in de gemeente dat de bevolking verdeelt: een polariserend issue. Als de lokale politiek niet meer „flets” is, om met Korsten te spreken. „Bijvoorbeeld een paar jaar geleden in Oegstgeest: toen won Leeftbaar Oegstgeest uit het niets ineens 30 procent van de stemmen.” Dat kwam door plannen van de gemeente voor de ontwikkeling van de stadskern: die waren erg omstreden, en dat leefde sterk onder de inwoners. „Maar dit soort grote onderwerpen speelt natuurlijk maar bij de minderheid van de gemeenten.” Een voorbeeld is de Noord-Zuidlijn in Amsterdam. Of indertijd de Haagse tramtunnel die maar niet wilde ophouden met lek-

► 70 procent denkt dat de gemeente geen invloed heeft op hun dagelijks leven

ken. En, vult Leyenaar aan, „personen kunnen het verschil maken”. Vroeger was bijvoorbeeld Jan Schaeffer een populaire wethouder voor de PvdA in Amsterdam. „Nu zou dat bijvoorbeeld Lodewijk Asscher kunnen zijn.”

Gevraagd naar de invloed van de val van het kabinet op de verkiezingen zijn de politicologen arzelend. Het zou kunnen dat de landelijke thema's een nog grotere rol gaan spelen – en de kiezers deze verkiezingen gebruiken om zich over de landelijke politiek uit te spreken. Of, als het machtsspel in Den Haag juist de afkeer van de landelijke politiek heeft aangewakkerd, dat kiezers zich meer richten op lokale partijen.

Maar over één ding zijn ze het eens. De in onderzoeken voorspelde opkomst van nog geen 50 procent zou wel eens een stuk hoger kunnen uitpakken. Korsten: „Je kunt zo denken aan opkomststijging van 5 procent.”

Help, ik wil écht lokaal stemmen

Vier tips om snel de standpunten van partijen in jouw gemeente te weten te komen

Dit is wat de gemeente allemaal doet

Een gemeente heeft taken op de volgende gebieden:

• **BURGERZAKEN**
De gemeente houdt bij wie er in de gemeente wonen. Ook geeft de gemeente allerlei officiële documenten uit, zoals een paspoort, een identiteitskaart en een rijbewijs.

• **OPENBARE ORDE**
De burgemeester heeft het gezag over politie en brandweer. Elke gemeente heeft ook een Algemene Plaatselijke Verordening (APV), waarin regels staan over bijvoorbeeld de sluitingstijden van cafés en het plaatsen van bewakingscamera's.

• **ECONOMISCHE ZAKEN**
De gemeente zorgt voor een goede bereikbaarheid van bedrijventerreinen en markten.

• **WERKGELEGENHEID**
De gemeente is verantwoordelijk voor uitvoering van de Wet werk en bijstand. Een gemeente zal proberen zoveel mogelijk mensen aan het werk te krijgen. Wie niet in eigen levensonderhoud kan voorzien, krijgt een uitkering van de gemeente.

• **WELZIJN EN GEZONDHEID**
Ook de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning is een taak van de gemeente. Deze wet regelt taken op het gebied van bijvoorbeeld thuiszorg. Daarnaast heeft elke gemeente een GGZ, een gemeentelijke gezondheidsdienst.

• **ONDERWIJS**
De belangrijkste taak op het

gebied van onderwijs is huisvesting van de scholen. Daarnaast geven gemeenten geld uit aan leerlingen die extra begeleiding nodig hebben.

• **RUIMTELIJKE ORDENING EN VOLKSHUISVESTING**
Voor de inrichting van de gemeente moeten bestemmingsplannen worden gemaakt. Welk gebied is bestemd voor huizen, welk deel voor natuur, welk deel voor bedrijven? De gemeente houdt ook toezicht op woningbouw en maakt afspraken met woningcorporaties.

• **VERKEER EN VERVOER**
Straten en wegen, voetpaden, parkeerterreinen en fietsroutes: de gemeente moet zorgen voor aanleg en onderhoud. Om alle verkeer in goede banen te leiden, stellen veel gemeenten een verkeer- en vervoerplan op.

• **MILIEU**
De Wet milieubeheer regelt onder meer de gescheiden inzameling van huisvuil en de kwaliteit van de lucht. De gemeente zorgt voor uitvoering en naleving van deze wet.

• **CULTUUR, SPORT EN RECREATIE**
Hierbij gaat het vaak om subsidies en het beschikbaar stellen van ruimten: een schouwburg, maar ook sportvelden of een zwembad. Ook heeft de gemeente vaak de zorg voor een natuurgebied waar mensen hun vrije tijd kunnen doorbrengen.

Bron: Instituut voor Publiek en Politiek

En dit is hoe de gemeente dat betaalt

Het geld voor de uitvoering van de gemeentelijke taken komt van het rijk, uit heffingen en andere inkomsten.

• **HET GEMEENTEFONDS**
De gemeente krijgt meer dan 80 procent van zijn inkomsten van het rijk. Afhankelijk van het aantal inwoners, de oppervlakte en een aantal speciale omstandigheden krijgt elke gemeente een bijdrage uit het hiervoor bestemde Gemeentefonds.

• **EIGEN INKOMSTEN**
De gemeente krijgt ook geld van zijn eigen inwoners. Dat geldt komt uit:
- gemeentelijke belastingen, bv. onroerendezaak-, honden-

en parkeerbelasting, -rechten, bv. rioolrecht -tarieven, bv. voor zwembad -leges, bijvoorbeeld voor het afgeven van bouwvergunningen en paspoorten

• **ANDERE INKOMSTEN**
Tenslotte hebben gemeenten inkomsten uit eigen vermogen, bezittingen en bedrijven, bijvoorbeeld een gemeentelijke havenbedrijf.

• Omdat de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders verschillende taken en bevoegdheden hebben, worden er twee verschillende begrotingen opgesteld. De begroting voor de gemeenteraad heet: **programmabegroting**. In elk programma – zoals onderwijs, verkeer en veiligheid – worden de inkomsten en uitgaven jaarlijks tegenover elkaar gezet. De begroting voor het college, de **productbegroting**, vormt de gedetailleerde invulling van de programmabegroting door het college, dat immers voor de uitvoering moet zorgen.

Bron: Instituut voor Publiek en Politiek

Advertentie

Werken als overheidsjurist of wetgevingsjurist?

Solliciteer en volg de opleiding

Academie voor Overheidsjuristen www.academievooroverheidsjuristen.nl

Academie voor Wetgeving www.academievoorwetgeving.nl

Solliciteren uiterlijk 22 maart 2010

Foto Eveline Jacq, beeldbewerking Fotodienst NRC

Advertentie

Voor iedereen die wil weten of je kunt besparen op je tv-abonnement.

Doe snel de Digitenne Bespaarcheck.

Vul je postcode in op kpn.com/bespaarcheck of vraag ernaar in de winkel.

Postcode: 6828 AG

Huisnummer: 25

Check

Jaarlijks bespaar je €99,60*

*De besparing is gebaseerd op standaard abonnements-tarieven van KPN. Voor Ziggo en andere aanbidders geldt een andere uitkomst. De aansluitkosten zijn €25,- en Digitenne wordt geleverd met 1 ontvanger, per abonnement zijn maximaal 3 ontvangers te koop of te huur.

Digitenne Direct tv-kijken voor maar €8,50 per maand.

Phone House met de hartelijke service

BelCompany

t for telecom

kpn sluit je aan